

Nr 102

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag; given Stockholms slott den 17 mars 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.

GUSTAF ADOLF

Ulla Lindström

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås, att här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, skall komma i åtnjutande av allmänt barnbidrag — förutom, såsom nu gäller, om fostraren är bosatt och mantalsskriven härstädes — när barnet eller endera av dess föräldrar vistats här i landet i minst sex månader.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529)
om allmänna barnbidrag**

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

För barn, — — — — — närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962.

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1959:536.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars
1961.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Statsrådet Lindström anmäler fråga om *viss ändring i lagen om allmänna barnbidrag* samt anför.

Enligt 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag utgår allmänt barnbidrag för barn som är svensk medborgare och bosatt här i riket. För barn, som icke är svensk medborgare, utgår sådant bidrag under förutsättning att barnet är bosatt här i riket och tillika fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven härstädes.

Utformningen av lagen i fråga om utländsk medborgares rätt till barnbidrag avviker från den i andra länders lagstiftning i allmänhet brukliga regeln. Enligt den provisoriska europeiska överenskommelsen om social trygghet, dock ej vid ålderdom och nedsatt arbetsförmåga eller för efterlevande (SFS 1955: 563), som omfattar bland annat familjebidrag och som ratificerats av Sverige, skall i princip medborgare i andra fördragsslutande stater likställas med det egna landets medborgare. När det gäller utländska medborgares rätt till bidrag av den typ, som våra allmänna barnbidrag utgör, får ej uppställas strängare krav än att vederbörande uppehållit sig i landet sex månader samt är stadigvarande bosatt där. Med anledning härav har Sverige på denna punkt gjort förbehåll av innebörd att den svenska regeln skall anses stå i överensstämmelse med bestämmelserna i överenskommelsen.

Jämväl i det nordiska socialpolitiska samarbetet har berörda svenska regel uppmärksamats. Nordiska socialpolitiska kommittén har enligt beslut i april 1959 gjort framställning till svenska regeringen om ändring av ifrågavarande bestämmelse.

Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 17 augusti 1960 åt socialstyrelsen att utreda frågan om ändring av lagen om allmänna barnbidrag i berörda avseende samt att till Kungl. Maj:t avgiva de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Socialstyrelsen inkom den 1 november 1960 med skrivelse innefattande utredning och förslag i ämnet. Över skrivelsen har yttranden avgivits av

statskontoret, statistiska centralbyrån, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län ävensom Svenska socialvårdsförbundet. Överståthållarämbetet och länsstyrelserna har bifogat yttranden från barnavårdsnämnder.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan till närmare behandling.

Socialstyrelsens förslag

I sin skrivelse erinrar socialstyrelsen om att frågan angående upphävande av det för utländska barns rätt till allmänna barnbidrag föreskrivna villkoret att fostraren skall vara mantalsskriven i riket tidigare behandlats av familjeberedningen i en den 18 september 1956 avlämnad promemoria. Beredningen framhöll, att mantalsskrivningskravet medför att utlänningar, som inflyttar omedelbart efter tiden för mantalsskrivningen, inte kan få uppbära barnbidrag för någon del av det nästkommande året, trots att de får skatta för eventuella inkomster här i landet. I och för sig föreföll det beredningen skäligt, att samtliga i riket bosatta inkomsttagare och skattebetalare skulle äga uppbära allmänna barnbidrag efter samma regler utan hänsyn till nationalitet. Å andra sidan borde inte rent tillfälliga uppehåll i landet kunna föranleda utbetalning av bidrag. Då viss risk för missbruk kunde uppstå, förordade beredningen emellertid ingen generell ändring av gällande bestämmelser utan föreslog, att särskilda överenskommelser om utbetalning av barnbidrag utan särskild väntetid skulle slutas med de länder, med vilka Sverige ratificerat konventioner om barnbidrag.

Socialstyrelsen framhåller, att styrelsen i yttrande den 10 oktober 1956 över familjeberedningens promemoria förordade, att villkoret om vårdarens mantalsskrivning för rätt till bidrag skulle slopas icke endast för barn från våra nordiska grannländer utan även för andra här bosatta och kyrkobokförda utländska barn. Mantalsskrivningsvillkoret borde emellertid enligt socialstyrelsens mening ersättas av något annat villkor, som ger ett säkrare kriterium på stadigvarande bosättning än kyrkobokföringen. Man kunde förslagsvis använda den i liknande internationella sammanhang allmänt tillämpade sexmånadersregeln. En oavbruten vistelse i landet för barnet eller någon av föräldrarna under minst sex månader, innan bidragen börjar utgå, såsom villkor jämsides med kravet om kyrkobokföring syntes styrelsen kunna innebära en lämplig avgränsning av kretsen bidragsberättigade utlänningar. Socialstyrelsen framhöll, att en dylik regel behandlar alla lika och gör bidragsrätten oberoende av vid vilken tid på året inflyttningen skett.

De synpunkter, som låg till grund för socialstyrelsens ställningstagande år 1956, är enligt styrelsen i huvudsak alltjämt gällande. En förutsättning för att man skall kunna ersätta mantalsskrivningskravet med krav på viss tids vistelse i landet är att icke därigenom riskerna för felutbetalning i mera

avsevärd utsträckning ökar. De täta flyttningarna fram och tillbaka över våra gränser utgör därvid ett speciellt problem. Trots den avisering mellan de nordiska länderna som tidigare ägde rum — bestämmelserna härom upphävdes den 1 januari 1956 — skedde många felutbetalningar av barnbidrag för finska och norska barn, på grund av att utflyttning inte anmäldes för barnavårdsnämnd och folkbokföringsmyndighet. Socialstyrelsen anser emellertid att antalet felutbetalningar inte torde komma att i nämnvärd grad öka, om mantalsskrivningskravet ersättes med ett krav på sex månaders vistelse i landet. Sexmånaderskravet eliminerar nämligen i väsentlig grad riskerna för att barnbidrag utgår till mera tillfälliga besökare.

Socialstyrelsen erinrar om att styrelsen i råd och anvisningar till berörda myndigheter funnit det motiverat att som en huvudregel uppställa krav på kyrkobokföring för att bosättningsrekvisitet i barnbidragslagstiftningen skall anses uppfyllt. Styrelsen har övervägt om man vid ett utbyte av mantalsskrivningskravet mot en sexmånadersregel skall fordra att vederbörande varit kyrkobokförd i riket under sex månader. En sådan ordning skulle, framhåller styrelsen, ge större garanti för att barnbidrag kommer att utgå endast till här mera stadigvarande bosatta utlänningar än om kravet enbart gällde sex månaders oavbruten vistelse i landet. Barnavårdsnämnderna skulle utan svårighet kunna få bestyrkt, att villkoret blivit uppfyllt. Emellertid torde enligt socialstyrelsens mening ett sådant system komma att medföra stor variation i fråga om väntetidens längd. Styrelsen påpekar, att en del utlänningar vidtar åtgärder för sin registrering omedelbart efter ankomsten hit till landet, medan andra — av okunnighet eller andra skäl — dröjer med anmälan till pastor om inflyttningen. Väntetiderna fram till kyrkobokföringen kan också variera med hänsyn till olika praxis hos pastorsämbetena vid handläggning av inflyttningsärendena. Enligt en av socialstyrelsen verkställd undersökning förflyter i ett stort antal fall en icke ringa tid mellan inresedag och kyrkobokföringsdag.

Med hänsyn till vad nu anförts om väntetiderna vid kyrkobokföringen kan enligt socialstyrelsens mening ett krav på sex månaders kyrkobokföring icke sällan medföra resultat, som skulle te sig obilliga för barnfamiljerna. Styrelsen förordar därför, att det endast skall fordras sex månaders oavbruten vistelse i förening med krav på att kyrkobokföring överhuvudtaget skett. Någon åtskillnad bör enligt styrelsens mening icke göras mellan de fall, då barnet vistas hos sina föräldrar, och de fall, då barnet placeras i svenskt fosterhem. Även i de senare fallen skulle alltså uppställas krav på att barnet vistats sex månader i landet. Under hänvisning till den företagna utredningen föreslår socialstyrelsen, att allmänt barnbidrag skall utgå för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet eller endera av barnets föräldrar vistats i riket oavbrutet under minst sex månader.

Beträffande frågan hur vistelsen i landet skall styrkas framhåller sty-

relsen, att man i Norge för motsvarande fall kan begagna sig av pass eller intyg — exempelvis från arbetsgivare eller sjukkassa. Enligt vad styrelsen inhämtat har inga större problem uppstått vid tillämpningen härvidlag. Styrelsen förklarar sig beredd att i berörda avseende bistå barnavårdsnämnderna och lämna erforderliga råd och anvisningar, varvid styrelsen kommer att utnyttja de i Norge samlade erfarenheterna.

Enligt socialstyrelsens uppfattning finns det ingen anledning att räkna med att ett genomförande av styrelsens förslag skulle föranleda någon nämnvärd höjning av barnbidragskostnaderna. Styrelsen anmärker, att kostnaderna för bidrag till utländska barn utgör en relativt sett obetydlig del av kostnaderna för de allmänna barnbidragen.

Remissyttrandena

Vid remissbehandlingen har tanken på en uppmjukning av bestämmelserna i den av socialstyrelsen föreslagna riktningen genomgående vunnit anslutning. Från en del håll har dock uttalats farhågor för att svårigheter skall uppkomma när det gäller att styrka varaktigheten av vistelsen i landet. *Statskontoret* anser, att detta problem bör ytterligare undersökas innan slutlig ställning tages till frågan om en lagändring.

Överståthållarämbetet framhåller, att socialstyrelsens förslag innebär, att familjer som inflyttar till riket under tiden den 1 juli—den 31 oktober och blir mantalsskrivna för påföljande år betages rätten till barnbidrag belöpande på det första och eventuellt även på det andra kvartalet under sagda år. Eftersom mantalsskrivningen innebär, att det fastslagits att vederbörande skall anses stadigvarande bosatt här i riket med allt vad därav följer, bland annat i beskattningshänseende, finner överståthållarämbetet med hänsyn till det nära sambandet mellan beskattningen och de statliga barnbidragen denna konsekvens av förslaget principiellt oriktig. Ämbetet anser därför, att mantalsskrivning även i fortsättningen bör grunda rätt till allmänna barnbidrag. En tillfredsställande lösning finner ämbetet kunna åstadkommas genom en kombination av nu gällande regler och de av socialstyrelsen föreslagna.

Föredragande statsrådet

Enligt nu gällande bestämmelser i lagen om allmänna barnbidrag utgår sådant barnbidrag för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såvida barnet fostras av någon som är såväl bosatt som mantalsskriven här i landet. Detta innebär att, om en svensk familj här i landet tar till sig ett utländskt fosterbarn, rätten till barnbidrag kan inträda i och med att barnet anländer hit. Om däremot ett utländskt barn inflyttar tillsammans med sina föräldrar, kommer barnbidrag att utgå först sedan föräldrarna hunnit bli mantalsskrivna i riket. Som en följd härav blir den tidpunkt på året, då familjen flyttar hit, av betydelse för hur lång väntetiden

blir innan barnbidrag utgår. Sker inflyttningen i oktober, kan barnbidrag utgå redan efter ett par månader, närmare bestämt fr. o. m. första kvartalet påföljande år. Om däremot bosättningen här i landet äger rum i november, kan det dröja bortåt 14 månader innan rätten till bidrag inträder. Det må dock i detta sammanhang anmärkas att, i avvaktan på att fostraren skall bli mantalsskriven och allmänna barnbidrag därmed börja utgå, för barn till flyktingar en särskild ersättning motsvarande barnbidraget utbetalas från arbetsmarknadsstyrelsens anslag till flyktinghjälp.

Enligt min mening kan det inte anses tillfredsställande att den tidpunkt på året då en utländsk familj inflyttar hit till riket blir av avgörande betydelse för väntetidens längd, när det gäller rätten till barnbidrag. Den variation från 2 till 14 månader som kan uppkomma är inte tilltalande ur rättvisesynpunkt och synes också mindre väl förenlig med den sociala målsättningen för barnbidragen. Reglerna står inte heller i god samklang med internationella regler på området. Jag finner därför att ifrågavarande bestämmelse i lagen om allmänna barnbidrag bör ändras, lämpligen så att de svenska reglerna närmare anknytes till vad som internationellt ansetts böra gälla.

Socialstyrelsen har föreslagit, att nuvarande krav på att fostraren skall vara bosatt och mantalsskriven i riket ersättes med en bestämmelse om att barnet eller endera av barnets föräldrar skall ha vistats i riket oavbrutet under minst sex månader. Detta förslag har i stort sett godtagits under remissbehandlingen. Överståthållarämbetet har dock förordat en kombination av nuvarande villkor och det av socialstyrelsen föreslagna.

För egen del är jag ense med socialstyrelsen om att sex månaders oavbruten vistelse här i riket för barnet eller endera av föräldrarna alltid bör grunda rätt till barnbidrag för ett barn som är kyrkobokfört här. Emellertid finner jag i likhet med överståthållarämbetet att barnbidrag bör kunna utgå utan väntetid då barnets fostrare är bosatt och mantalsskriven härstades. Jag föreslår därför, att reglerna utformas så, att barnbidrag skall utgå till här i riket bosatta barn, som icke är svenska medborgare, under förutsättning antingen att barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller också att barnet eller endera av dess föräldrar vistas i riket sedan minst sex månader.

Under remissbehandlingen har framförts betänkligheter med avseende på de svårigheter, som kan komma att uppstå när det gäller att pröva i vad mån kravet på sex månaders vistelse i landet är uppfyllt. I likhet med socialstyrelsen tror jag att eventuella svårigheter av detta slag kan bemästras. Anvisningar till barnavårdsnämnderna måste dock utfärdas av socialstyrelsen. Det kan därför vara ändamålsenligt med något rådrum för berörda myndigheter innan de nya bestämmelserna träder i tillämpning. Med hänsyn härtill synes lagändringen böra träda i kraft den 1 januari 1962.

De nya reglerna innebär, att i en del fall barnbidrag till utländska barn kommer att utgå från en tidigare tidpunkt än vad som skulle blivit fallet

om nuvarande regler bibehållits. Det är inte möjligt att göra någon mera exakt beräkning av den kostnadsökning för statsverket, som blir följden härav. Det rör sig dock om ett mycket begränsat antal fall, och de ökade kostnaderna kan uppenbarligen inte bli av den storleksordningen att de bör påverka beräkningen av anslaget till allmänna barnbidrag.

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag*. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga detta lagförslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bengt Wilhelmsson